

Nr 4.

Af friherre **Palmstierna**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående tillgodogörande af sparbankernas utlåning för egnahemsbildningen och småbruksrörelsen.

Under årens lopp ha allt större penningssummor tillförts våra sparbanker. Hela det af dem förvaltade kapitalet utgjorde år 1905 kr. 655,068,731, år 1906 kr. 701,045,116, år 1907 kr. 740,796,243 och år 1908 kr. 776,323,391. Den hufvudsakliga delen af dessa belopp består af mindre bemedlades sparpennningar, hvarför sparbankerna, såsom Andra kammarens femte tillfälliga utskott uttryckte sig år 1909, »för visso äfven med afseende å sin utlåningsrörelse böra fylla ett annat ändamål eller tillgodoseende af de mindre bemedlades behof af kredit på skäliga villkor, i den mån detta låter sig göra utan åsidosättande af hufvudsyftet för sparbankernas verksamhet». Särskildt vore det af betydelse, om en väsentlig del af dessa summor trädde i småbruksrörelsens och egnahemsbildningens tjänst, stödjande dem med tillgång på billiga in-teckningslån.

Det ser emellertid icke ut, som om sparbankerna i den omfattning önskvärdt är skulle behjärta denna stora sak. Det initiativ, som togs redan vid sparbanksföreningens årsmöte i Stockholm 1907, har runnit ut i sanden. Det utlåtande föreningens styrelse med anledning af förhandlingarna år 1907 förelade 1908 års möte utmynnade i att »för sparbankerna synes därför ej vara annat att göra än att med intresserad välvilja i förekommande fall pröfva möjligheten och den ömsesidiga önskvärdheten af ett samarbete med anslutningar af ifrågavarande slag», d. v. s. egnahemsföreningar m. fl. Emellertid funno åtskilliga ombud denna hållning från föreningens sida väl afvisande och hufvudsakligen på det »man ute i orterna icke måtte få den föreställningen, att sparbankerna icke ville något göra» beslöt föreningen tillsätta en kommitté med uppdrag att taga frågan i förnyadt öfvervägande och till nästa årsmöte in-

komma med sitt betänkande. Kommittén gjorde ej något annat än att den lät två af sina medlemmar utarbета framställningar rörande innebörden af tomträtt enligt lagen den 14 juni 1907 samt tomträttens betydelse såsom kreditunderlag för byggnadslån och dessutom en redogörelse beträffande den af staten utöfvade egnahemslånerörelse, såvidt den angår s. k. bostadslägenheter. Vid detta lät föreningen bero år 1909 och den afslog t. o. m. ett framställt yrkande »att föreningen ville besluta att uppdraga åt de enskilda sparbankerna att verka för en snar lösning af egnahemsfrågan, så att föreningens intresse för frågan finge genom de särskilda sparbankerna ett lefvande uttryck». Den »grundade förhoppning» Andra kammarens förutnämnda tillfälliga utskott hyste, att sparbankerna skulle alltmer uppmärksamma detta spörsmål, har sålunda tyvärr icke blifvit uppfyllt. Detta är så mycket mer att beklaga som just sparbankerna, hvilkas medel äro stadda i jämn tillväxt, genom sin förbindelse med de mindre bemedlade lättare och bättre än andra penninginstitut äro ägnade att tillgodose deras intresse utan tanke på profit. Skulle utvecklingen, som det nu ser ut, gå därhän att äfven sparbankernas medel tillföras den stora kreditmarknaden, är det anledning befara, att småfolkets behof icke bli tillgodosedda.

Hur nyttig sparbanksverksamheten kan bli för de mindre bemedlades egnahemssträfvanden, finnas, lyckligt nog, åtskilliga exempel på. Jag vill endast nämna Oxie härads sparbank, Växjö, Lunds samt numer äfven Stockholms sparbanker jämte egnahemssparbanken, hvilken tillkom hufvudsakligen af den anledning, att öfriga sparbanker i allmänhet icke ställt sig tillmötesgående mot de nya kreditbehof, som uppkommit inom arbetareklassen och bland landsbygdens småbrukare.

Det är emellertid icke likgiltigt för nationens ekonomi på hvad sätt sparbankernas millioner placeras. Det är ej nog med att det sker på ett för insättarna betryggande sätt, de böra om möjligt så utlånas, att ökad möjlighet beredes småfolket att vinna förtjänst och tillfälle att afsetta ytterligare besparingar.

Under sådana förhållanden bör det anses befogadt, att staten på något sätt ingriper för att vägleda sparbankerna i detta syfte. Det kan vara särskildt aktuellt, att detta framhålles nu, då Kungl. Maj:t den 8 okt. 1910 tillsatt en kommitté för »anordnande af en fackmässig och enhetlig kontroll öfver rikets sparbanker, samt afgifva det förslag i ämnet, hvartill omständigheterna kunde föranleda, dels ock att afgifva förslag till de

ändringar i gällande sparbankslag, som till följd af sparbankskontrollens omläggning eller i öfrigt syntes erforderliga».

Utan föregående utredning torde det vara svårt angifva på hvad sätt staten lämpligast må kunna bidra till att sparbankerna företrädesvis ägna sin verksamhet åt kreditgifning för egnahemsbildningen och småbruksrörelsen. Ett sätt vore att uti sparbankslagen, resp. sparbanksreglementena, införa någon bestämmelse, hvilken är ägnad att bidra härtill. Oxie härads sparbank erbjuder exempel på ett dylikt förfarande. Uti 28 § af dess reglemente heter det: »Små lån, som kunna främja mindre bemedlade personers bosättning eller fastighetsförvärf, böra, då säkerheten för dessa synes nöjaktig, framför större beviljas.»

I hvarje fall torde syftet icke kunna vinnas, därest insättarna ej beredas ökad inflytande på sparbankernas förvaltning. Det sammansatta banko- och lagutskottet ställde sig år 1909 sympatiskt härtill. Sålunda yttrades med anledning af hr Lundgrens motion nr 63 i Andra kammaren, att det »synes utskottet beaktansvärdt att bereda insättarna i sparbank inflytande på valet af hufvudmän. Då det är insättarnas medel, som hufvudsakligen förvaltas, vore det ju ej mer än billigt, synes det, att de finge ha sitt ord med i fråga om utseendet af den korporation, som har att representera insättarna och såsom öfverstyrelse öfvervaka förvaltningen».

I öfverensstämmelse med denna utskottets uppfattning finner jag det äfven oegentligt, att, när enligt § 7 i sparbankslagen »värden om sparbanks angelägenheter tillkommer så kallade hufvudmän, som skola representera insättarna — — —», dessa icke äga möjlighet att själfva bevaka sin representationsrätt bland hufvudmännen. På grund af utskottets mening att praktiska svårigheter hindrade denna tankes realiserande bifölls förslaget likväl icke. Dessa svårigheter äro emellertid icke af den beskaffenheten, att de ej kunna undgås, om man vill saken.

Med anledning af det, som sålunda anförts, får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t ville låta den af Kungl. Maj:t den 8 okt. 1910 för anordnande af en fackmässig sparbanksinspektion m. m. tillsätta kommittén utreda hvilka ändringar, som böra vidtagas i gällande sparbankslag för att genom beredandet af ökad in-

flytande öfver sparbankernas förvaltning åt insättarna eller på annat sätt åstadkomma, det sparbankernas utlåningsverksamhet i större omfattning än för närvarande må komma egnahemsbildningen och småbruksrörelsen till godo, samt

att Kungl. Maj:t för Riksdagen ville framlägga de förslag, hvartill denna utredning må föranleda.

Stockholm den 18 januari 1911.

Erik Palmstierna.
